

Sovjetske čete prodirajo v notranjost Rumunije

Sovjetske kolone se vale proti Odesi. Moskva napovedala skorajšnjo osvoboditev vse Ukrajine. Ogrski regiment ujet v bližini čehoslovaške meje.—Čete pete zavezniške armade se morale umakniti iz enega sektorja italijanske fronte.—Američani metali bombe na Steyr, Avstrija, Brod, Mostar in Bihač, Jugoslavija.—Bitka za Imphal, zavezniški center v Indiji, se pričela

Moskva, 3. apr.—Danes objavljeno uradno komunicirano pravi, da so kolone druge ruske armade prodirale dvanajst milj daleč v notranjost Rumunije po prekošenju reke Prut in zasedle čez 50 vasi in naselbin. Reka je bila prekoračena v več krajih 165 milj dolge fronte.

London, 3. apr.—Ameriški bombniki so danes napadli Budimpešto, glavno ogrsko mesto. To je bil prvi bombni napad na ogrsko prestolnico v tej vojni. Bombniki so prileteli nad Budimpešto s svojih baz v Italiji.

Moskva, 3. apr.—Sovjetske kolone se vale proti Odesi, pristaniščnemu mestu ob Črnem morju, in pričakuje se, da bodo stale pred mestom v nekaj urah, če se bo prodiranje nadaljevalo v sedanjem tempu. V Moskvi napovedujejo osvoboditev vse Ukrajine.

Tujske označujejo Ukrajino za žitnico Rusije, a je v bistvu več kot to. Ukrajinsko ozemlje je večje kot Texas, ki je največja država ameriške Unije. V normalnih časih je proizvedla 75 odstotkov vsega sladkorja in polovico vsega žita. Ukrajina ima bogata ležišča rude in mangana.

Nemci so zasedli Odeso 16. oktobra 1. 1941 po 70 dneh obleganja. Ona je za Leningradom druga največja luka. Kot taka je glavni pomorski izhod do Balkana, Turčije, Sredozemskega morja in od tam do ostalega sveta.

Po zadnjem ljudskem štetju je imela Ukrajina 31,000,000 prebivalcev. Hitler je nekoč sanjal, da bo postala žitnica Nemčije, toda njegove sanje so se razblinile. Ostanke nemške oborožene sile v Ukrajini so zdaj v nevarnosti uničenja.

London, 3. apr.—Rusko prekopavanje reke Prut in invazija Rumunije sta povzročila paniko v Bukaresti. Vojaške avtoritete so oklicale obsedno stanje. V Londonu dospela poročila pravijo, da so Rusi udarli tudi v severno Rumunijo pri Gercu.

Čete pod poveljstvom maršala Gregorija Žukova drobe nemške vojaške enote na južnovzhodni strani Černovic, glavnega mesta Bukovine, dočim se oddelki armade generala Ivana S. Koneva vale proti Karpatskemu gorovju na zapadu in ustju reke Donave na jugu. Nemška in rumunska oborožena sila okrog 200,000 vojakov je obkrožena na tleh pri Odesi.

Uradno poročilo objavljeno danes zjutraj, pravi, da so Rusi ujeli ogrski regiment v bližini Deljatin, 17 milj proč od čehoslovaške meje. Radio Berlin omenja ljute bitke pri Tarnopolu in Kovelu, stara Poljska, zapadno pa izraža bojazan, da bosta obe mesti padli v ruske roke.

Neapel, Italija, 3. apr.—Čete pete armade so se morale umakniti iz enega sektorja pri Carroretu pri pritiskom nemških oklopnih in motoriziranih kolon, pravi naznanilo glavnega zavezniškega stana na fronti pod Rimom. Ljute bitke so v teku pri Cassinu na drugem koncu italijanske fronte.

Italijanske čete, ki se bore proti Nemcem na strani zavezniškov, so zasedle hrib Marrone, 15

Spopadi med Kitajci in Mongolci

Moskva svari
kitajsko vlado

Moskva, 3. apr.—Tass, uradna sovjetska časniška agencija, poroča o resnih spopadih med kitajskimi četami in četami Zunanje Mongolije v provinci Sinkiang. Poročilo je bilo poslano v Moskvo iz Urge, glavnega mesta Zunanje Mongolije.

Sovjetska vlada je namignila, da bo dala Zunanji Mongoliji vojaško pomoč, če se bodo slični incidenti ponovili.

Sinkiang je bolj ali manj avtonomna provinca in leži na skrajno severozahodni strani Kitajske. Poročilo sovjetske časniške agencije omenja prisilno preseljevanje, kar je izzvalo odpor in spopade.

Preiskava federalnih agentur

Zadevni predlog
sprejet v senatu

Washington, D. C., 3. apr.—Predlog za preiskavo vseh federalnih odborov in agentur, ki so bile ustanovljene na podlagi dekretov predsednika Roosevelta, je bil soglasno sprejet v senatu. Odkar je predsednik, je Roosevelt izdal čez 3700 dekretov.

Avtoritete trdijo, da je preiskava v skladu s razsodbo federalnega vrhovnega sodišča, katero je podalo 28. februarja. Na podlagi te so vse federalne agencije podvržene jurisdikciji sodišča.

Možnost je, da bo preiskava rezultirala v odpravi velikih števila federalnih odborov in agentur.

Sforza zahteva upokoji- tev italijanskega kralja

Neapel, Italija, 3. apr.—Grof Carlo Sforza, bivši zunanji minister, zahteva upokojitve kralja Emanuela. On je pojasnil svoje stališče napram komunizmu, ki so prenehali z agitacijo za odstavek kralja, ko je Rusija priznala vlado premierja Badoglija. Dejal je, da je za to, da italijansko ljudstvo odloči, ali je za republiko ali monarhijo po izgonu Nemcev iz dežele.

ZAVEZNIŠKI NAVAL NA JUGO- SLOVANSKI OTOK

Stirje otoki pod kontro-
lo zavezniške sile

NEMŠKA VOJAŠKA
POSADKA ZDROB-
LJENA

London, 3. apr.—Radijsko poročilo iz Alžira pravi, da so ameriške in britske čete invadirale Solto, jugoslovanski otok, deset milj južnospadno od Splita, pristanišnega mesta ob Jadranskem morju, razbile vojaške objekte in ujele 111 Nemcev. Napad je bil izvršen s pomočjo pomorske in letalske sile.

Solta leži v bližini treh drugih otokov na Jadranskem morju, ki so v zavezniških rokah. Naval je bil drugi v zadnjih desetih dneh, kar je nadaljnji dokaz intenzivne zavezniške kampanje, katere cilj je povečanje dotoka orožja v roke maršala Tita, poveljnika jugoslovanske osvobodilne armade. Radio Svobodna Jugoslavija je 23. marca poročal, da so partizani s pomočjo zavezniške letalske sile zdrobili nemško vojaško posadko na Solti.

Poleg Solte so najmanj štiri drugi otoki na Jadranskem morju med Splitom in Reko pod kontrolo zavezniškov in partizanov. Vzhodno od Solte je otok Brač, katerega so partizanske enote pod poveljstvom ameriškega vojaškega častnika zasedle pred dvema tednoma. Južno je otok Hvar, katerega so okupirali partizani, južnospadno pa Vis, kjer se je po poročilu iz Berlina izkrcalo 1500 britskih in ameriških "komandotov" pod poveljstvom "general" Churchilla 10. marca. Ta sila je še na otoku.

Otok Korčula je v nemških rokah od decembra preteklega leta. Tito je priznal, da so se morali partizani umakniti z otoka pod pritiskom nemške sile. Partizani so zasedli otok Uljan v bližini Zadra pred nekaj tedni in ga pozneje izgubili.

Dva nemška špiona aretirana v Čileju

Santiago, Čile, 3. apr.—Engelhardt Graf in Gerhard von Plate sta bila aretirana kot nemška špiona. Preiskava špionaže v prilogi Nemčiji se nadaljuje in obetajo se nadaljnje aretacije.

Ruski diplomat zapustil London

Važna posvetovanja
v Moskvi napovedana

London, 3. apr.—Arkadij Sobolev, desna roka sovjetskega poslanika Fedora Gusijeva v Londonu, je odpotoval v Moskvo, kjer bo poročal svoji vladi o razpletu mednarodne situacije. V Moskvi se bo mudil nekaj tednov, nakar se bo vrnil v London.

Sobolev je igral važno vlogo v zavezniški posvetovalni komisiji, ki sestavlja pogoje premirja za Nemčijo. Doznava se, da se ne strinja s politiko Velike Britanije in Amerike napram Italiji. O tej in drugih zadevah bo imel razgovore z zunanjim komisarjem Molotovom in morda tudi s Stalinom. Sobolev je znan kot eden izmed najspodobnejših ruskih diplomatov. Gotovo je, da bo njegovo stališče in mnenje vzbudilo pozornost sovjetskih krogov.

Preden je bil imenovan za glavnega svetovalca poslanika Gusijeva v Londonu, je bil Sobolev generalni tajnik ruskega komisarijata za zunanje zadeve. V februarju 1. 1941 ga je Stalin poslal v Bolgarijo, da pridobi bolgarsko vlado za sklenitev nenapadnega pakta z Rusijo. Sobolev je potem obiskal Bukarešto in tam je opazil znamenja prihajajočega nemškega napada na Rusijo.

Angleži vrgli 31,360 ton bomb na Nemčijo

London, 31. apr.—Letalski minister je naznanil, da so angleški letalci vrgli v mesecu marcu 31,360 ton bomb na nemška mesta in industrijska središča ter nacistična oporišča v Holandiji, Franciji in Belgiji. Samo na Frankfurt in Stuttgart je padlo 3360 ton razstreliv in zažigalnih bomb v treh napadih. Angleške izgube v bombnih napadih so znašale 331 bojnih letal.

Nemška podmornica potopila dva zavezniška parnika

Bern, Švica, 3. apr.—Radio Berlin poroča, da je nemška podmornica potopila dva zavezniška tovorna parnika v bližini obrežja severne Afrike. Tonaža parnikov je znašala 18,000 ton.

Mir med Finsko in Rusijo blizu

Češke priprave za
prevzetje vlade

Načrti sestavljeni na
moskovski konferenci

London, 3. apr.—Zdaj, ko se ruske armade bližajo čehoslovaški meji, se ubežna vlada v Londonu pripravlja na izvajanje načrtov, ki so bili sestavljeni v Moskvi, ko se je tam nahajal dr. Edvard Beneš, predsednik Čehoslovake, in konferiral s Stalinom ter drugimi sovjetskimi voditelji.

Ze pred meseci je bilo očitno, da se bodo rdeče armade približale čehoslovaški meji pred zavezniško invazijo zapadne Evrope. O tej možnosti so se vršili razgovori med Benešem in Stalinom.

Beneš, vodilni državnik, ki se je v dneh funkcioniranja Lige narodov zamaral v naporih za tesnejšo kooperacijo med zapadnimi in vzhodnimi državami, še vedno deluje v tej smeri. Ko se je mudil v Moskvi, je podpisal dvajsetletni pakt prijateljstva in vzajemne pomoči s sovjetsko Rusijo. Ta pakt je bil odprt tudi Poljski, dokler ni nastal konflikt med poljsko ubežno vlado in sovjeti glede ureditve meje.

Beneševa želja je, da Čehoslovakija postane močan člen v zvezi med sovjetsko Rusijo in Veliko Britanijo. Ubežna češka vlada bo najbrže ostala v Londonu, ko bodo češke čete skupno z rdečo armado vkorakale v svojo deželo.

Čehi so dali razumeti, da ne marajo vojaške vlade v svoji deželi. Uverjeni so, da bodo češke podtalne grupe zaeno s češko armado, ki je zdaj zunaj dežele, zadostovale za prevzete začasne administracije in jo držale toliko časa, da se vrne sedanja vlada ali njena naslednica v Čehoslovakijo.

Ruska armada pride v Čehoslovakijo kot osvobodilna sila s češkimi četami v ospredju, ki bodo navezale stike z vsemi bivšimi vojaškimi častniki, ki so preživeli nemško okupacijo.

Spor med Edenom in Churchillom

Govorice
o resignaciji
se vzdržujejo

London, 3. aprila.—Poučeni krogi so uverjeni, da bo zunanji minister Anthony Eden kmalu resigniral. Navaja se več vzrokov, izmed katerih je glavni nesporazum med njim in premierjem Churchillom.

Trdi se, da gre Churchill preko Edena v določanju smernic zunanje politike. Glavni Churchillov svetovalec v določanju smernic je lord Cranborne. Možnost je, da bo slednji nasledil Edena. Cranborne je minister za dominione v Churchillovi vladi.

Izgleda, da se Eden nahaja v istem položaju kot se je, ko je bil zunanji minister v vladi pokojnega premierja Chamberlaina. Svetovalci slednjega v zunanjih zadevah so bili Horace Wilson, Samuel Hoare in lord Simon. Odločitev, ali Eden ostane kot zunanji minister v Churchillovem kabinetu ali ne, pride v bližnji bodočnosti. Govorice, da bo odstopil, se vzdržujejo.

Finški parlament se se-
stal v izrednem
zasedanju

PAASIKIVI SE VRNIL
V HELSINKI

Stockholm, Švedska, 3. apr.—Tu krožijo optimistična poročila, da bo mir med Finsko in sovjetsko Rusijo sklenjen ta teden. Odločitev bo morda padla danes v finskem parlamentu, ki se je sestel v izrednem zasedanju. Doznava se, da je Moskva omilila mirovne pogoje. Na podlagi novih pogojev bo Finska, če jih sprejme, obdržala polotok Hangoe in Viburg, glavno mesto Karelje.

Dr. Juho Paasikivi, bivši finški premier, ki je igral vodilno vlogo v pogajanjih, katera so rezultirala v končanju prve vojne med Finsko in Rusijo v marcu 1. 1940, se je vrnil v Helsinki z letalom iz Moskve, kjer se je mudil dva dni in konferiral z ruskimi voditelji glede umika Finske iz vojne in sklenitve miru s sovjeti. On je navezal stike z Rusi v zadnjih dneh februarja in dobil pogoje, katere pa je vlada zavrnila z izjavo, da jih ne more sprejeti.

Poročila iz zanesljivih virov trdijo, da Moskva zahteva večjo vojne odškodnine v zameno za koncesije v obliki obdržanja polotoka Hangoeja in Viburga v finskih rokah.

Ničesar ni znanega o diskuzijah med Paasikivijem in ruskimi voditelji glede sedmih nemških divizij, ki se nahajajo na Finskem. Gotovo je, da je bil ta problem predmet razgovorov.

Člani finske vlade v Helsinku razpravljajo o situaciji in pričakuje se, da se bodo odločili o priporočilih v parlamentu. V Stockholmu prevladuje mnenje, da so izgledi glede umika Finske iz vojne in sklenitve miru z Rusijo zdaj boljši nego so bili kdaj prej.

Kaj bo storilo poveljstvo nemških divizij na Finskem, je predmet ugibanja. Švedski list Dagens Nyheter komentira obisk generala H. V. Ostermana, šefa finskega generalnega štaba, Berlina. On je drugi za feldmaršalom Mannerheimom in zagovornikom sodelovanja z Nemci.

List omenja opazke, katere je izrekel Osterman glede Paasikivijeve misije v Moskvi in prizadevanj za sklenitev miru med Finsko in Rusijo. Možnost je, da bo skušal s pomočjo Nemcev uprizoriti puč proti finski vladi. Vsa znamenja kažejo, da v prihodnjih par dneh pade odločitev.

Unija zahteva pred- stavnštvo v odboru

Smith zapretil
z oklicem stavke

Chicago, 3. apr.—Unija Mechanics Educational Society, neodvisna delavska organizacija, zahteva predstavnštvo v vojnem delavskem odboru. Njen predsednik je Matthew Smith.

Člani eksekutivnega odbora so na svoji seji v hotelu Shermanu sprejeli zaključek glede oklica splošne stavke, če bo zahteva unije glede predstavnštva zavrnjena. Smith je dejal, da je bila zadevna peticijska predložena odboru. Dalje je rekel, da je senator Thomas, demokrat iz Utah, priporočal vključitev predstavnikov unije v odbor.

D. F. Cameron, tajnik-blagajnik unije, je dejal, da ima ta 25,000 članov v Illinoisu.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosestvo \$6.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima slik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (April 30, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam lost ne ustavi.

Ruske armade ob reki Prut

Uradni sovjetski vojni komuniké je dne 27. marca naznanil veselo vest, do je druga ukrajinska armada pod poveljstvom maršala Ivana Koneva prodrla do reke Prut ob rumunski meji!

Nad tem velikim uspehom zmagovitih ruskih armad se je povsem upravičeno radovala zlasti vsa Rusija, z njo vred pa tudi vsi oni, ki želijo očiščiti skorajšen poraz. Kajti ta zmaga je simbolična zato, ker so ruske armade prvič v tej vojni zopet dosegle točko ob rumunski meji.

Ta velika zmaga ruskih armad, v kateri je bila hučajska bojna mašina pogrnjena nazaj v razdalji okrog 900 milj—v razdalji, ki se lahko primerja dolžini med Chicagom in New Yorkom—ta zmaga je krona uspehov ruskih sil! To namreč pomeni, da so zmagovite ruske armade prodirale nepretrgoma naprej, da so Rusi podili Nemce pred seboj vse od takrat, od kar je Hitlerja in njegove "nepremagljive" horde zadel katastrofalni poraz pri Stalingradu pred enim letom!

Reka Prut, ki teče med Rusijo in Rumunijo, je namreč tista točka, katero si je Rusija leta 1941 postavila za mejo. Tega leta je Rusija dobila nazaj svojo izgubljeno provinco Besarabijo, ki ji je bila vzeta po prvi svetovni vojni. Istočasno je zasedla tudi baltične države in zapadni del Poljske—ozemlje, ki je pred prvo svetovno vojno spadalo pod Rusijo.

Kljub spremembam mej, ki so se v zadnjih dvajsetih letih menjale v pogledu Besarabije, smatrajo Rusi, da je vse Besarabsko ozemlje rusko. V Besarabiji je namreč rojstni kraj enega najslavnejših ruskih junakov sedanje vojne—maršala Semjona Timošenkina. V sled tega so sedaj z veseljem pozdravile prihod ruskih čet v Besarabijo številne množice, kakor so pozdravile prihod sovjetskih čet Besarabske množice spomladi leta 1941, ko je sovjetska Unija dobila Besarabijo nazaj tik pred nacistično invazijo Rusije.

Sedaj so ruske čete na ozemlju stare Poljske in v Estoniji, dočim je še doberšen kos ruskega ozemlja v nemških rokah—okrog 60 tisoč kvadratnih milj vsega skupaj—uključivši kos Bele Rusije na severu, ves Krim in majhen kos Ukrajine.

Čim so se začele nemške armade umikati, so sovjetske sile odrezale več nemških divizij in jih deloma uničile. Računa se, da kljub silnemu ruskemu pritisku, se je Nemcem posrečilo, da so izvekle iz ruske pasti svoje razbite armade v zaledje. Vsekakor sta jih stalingradska katastrofa in pa zajetje pri Čerkasiju naučili, da se izplača, če se pravočasno umaknejo. Ampak najnovejša poročila, ki prihajajo s fronte, jasno kažejo, da so Nemci pri begu pustili za seboj ogromne količine težke bojne opreme. Razume se, da Nemci ne bi bili tega stori, ako bi imeli čas, da odnesejo zlasti orožje, ampak umik je bil tako nagel, da so jo ubrali v smer proti Rumuniji tako, kakor so pač mogli. Ruske zmage so jih popolnoma iznenadile, zato ni bilo časa, da bi po svoji običajni barbarski navadi uničili vse, kar se uničiti da.

Nemške izgube na ruski fronti so ogromne. Njihove izgube v moštvu so velikanke, četudi bi bila ruska poročila pretirana. Poročila namreč govorijo, da so Nemci izgubili okrog 13 milijonov mož, vključivši čez pet milijonov mrtvih.

Da se sovjetske armade ne bodo ustavile na levem bregu reke Prut, je gotovo. Po okupiranju Černovic, glavnega mesta Bukovine, bodo šle naprej, tako bodo šle naprej ob Črnem morju in padcu Odese bo sledilo prodiranje v južno Rumunijo. Sploh pa se kažejo znamenja na vsej dolgi fronti, da sovjetske armade pridobivajo na udarni sili v vsakim nadaljnjem dnevu prodiranja. Za sluge za vse to gredo spretnemu vojaškemu in političnemu vodstvu sovjetske Rusije—vodstvu, ki je strogo glavo najhujšemu sovražniku in sovražniku človeštva v vsej zgodovini!

Delavska politična akcija

Četudi nima politična akcija delavskih uni CIO še nobenega pozitivnega programa za podlago, gre njeno delo v tem oziru jadrno naprej. Razume se, da do prihodnjih volitev CIO ne bo mogla, tudi če bi hotela, sestaviti pozitivnega programa, ki bi imel značaj močne in masne ter samostojne delavske stranke.

To gibanje, ki ga v glavnem vodi CIO, ima za svoj cilj odstranitev iz kongresa pri prihodnjih volitvah onih kongresnikov in senatorjev, ki so se izkazali spvražne napram delavskim interesom. To je sicer dober namen, nikakor pa ne zadostuje potrebam ameriškega delavstva z ozirom na delavsko politično stranko.

Sydney Hillman, predsednik unije oblačilnih delavcev, načeluje odboru, ki zbira sklad dva milijona dolarjev za financiranje političnih aktivnosti. To je že precejšnja vsota, ki bo nekaj štela, ampak v primeri z milijoni dolarjev, ki jih potrošita stari kapitalistični stranki, je dokaj majhna.

Pri tem pa je značilno to, da se je vsled tega znani reaktivni kongresnik Dies iz Texasa, ki "preiskuje" neameriške aktivnosti, zaklel, da prepreči nabiranje tega sklada s tem, da to akcijo očrni pred javnostjo. V svoji izjavi je namreč namignil, da se ta denar rabi za radiogovore Walterja Winchella, namesto da se bi rabil za vojne napore. Med tema dvema se zdaj vrši ostra besedna bitka v listih in po radiu.

Za delavce je v teh časih najbolj važno to, da se lotijo lastne politike, katera bi morala bazirati na jasnem pozitivnem programu. Vse pa izgleda, da letos gotovo ne bo take stranke in ne takega programa.

Glasovi iz
naselbin

Še o starem naseljenju

Youngstown, Ohio.—Tudi jaz sem čital povest starega naseljenca in vsakokrat sem moral sneti očala in si obrisati solze. Njegova Rožica ni bila samo rožica, marveč je bila diamant. Nekatero dopisovalke in dopisovalci ste tako ginljivo pisali o tem mučeniku, na primer Katarina Bergant.

Nekatero dopisovalke bi mu rade postregle s klobasami—še celo z jelenjimi—in vinom in poljubi. Tudi vaši dopisi so mi privabili solze v oči. S tem ste pokazale, da imate blago srce. Tudi jaz bi rad postregel temu starčku z "železno" in pivom, kajti s klobasami mu ne morem, ker je že šest let, odkar mi je žena izročila kuhavnico radi bolezn. Torej delam v kuhinji in šest dni na teden v tovarni.

Nekdo je pisal, da bi tistemu pravdniku, ki ga je omrežil, nategnil ušesa dve milj, ako bi ga dobil v roke. Pri tem delu bi se mi tudi jaz takoj pridružil. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da sta bila tudi oče in mama Rožice blagi duši. Mr. Vertinu želimo še mnogo let srečnega življenja predno leže k večnemu počitku poleg svoje zveste Rožice.

Srečen je mož, ki ima dobro ženo. Dobra žena je možu toliko kot dobre noge. Brez dobrih nog si siromak, kakor tudi brez dobre žene. Tudi jaz želimo, da bi ponatisnili povest tega starčka v knjigi v obeh jezikih in jaz bom kupil obe.

John Kozlevchar, 153.

S poti

Kot sem že zadnjič omenil, sem bil v marcu več dni na potovanju. Bil sem na pogrebih in premišljal, da je smrt še najbolj pravična stvar na svetu. Vse drugo je krurkarija, obdana z denarno pravico. Tako je pošten človek čestokrat obran ali krivo obdelan in obsojen. Vse to nam je povedal v svoji resnični zgodbi stari naseljenec v Prosveti.

Kar je ne le med Slovenci, marveč tudi v obče zelo grda, nevažna in umazana navada, je to, da po smrti polagajo rože na grobove in mrtveca hvalijo oni, ki so ga v življenju preganjali, obrekovali in krivo sodili. Take opazke dobiva tudi naš stari naseljenec od nekaterih.

Da ga omenjam, je zato, ker sem dobil pismo, če ga poznam, oziroma če sem ga kje srečal. Odgovarjam toliko, da mimogrede sva se srečala v mestu Duluth, Minn. Ali ker se mi ni predstavil, ne smem trditi, da ga poznam. Toliko pa rečem, da kolikor je mož prestal, je vreden vse pohvale, ne pa graje.

Nekateri se ustijo, češ, kako bi mogel 15-letni fantina toliko prenesti. Vse to se lahko zgodi. Nedavno smo čitali v listih in tudi videli sliko 14-letnega fanta, ki so ga poslali domov od vojakov, ker so ga iskali kot izgubljenega.

ga. Fant je bil že dalj časa pri vojakih, se izvežbal za strelca v letalu in bil na bojni fronti v Afriki in Siciliji, odkoder je bil pozvan v Ameriko in odpuščen od vojakov, ko so dognali njegovo starost. Fant je šel prostovoljno k vojakom in bil je sprejet, ker ni povedal svoje prave starosti. Tudi vemo, da so mnogi slučajni, ko ima 15-letni fant več pameti in je telesno bolj krepak in večji kot pa kdo drugi pri 25-letni starosti.

Čas je, da se Slovenci navadimo spoštovati delo, izkušnje in zasluge drugih. Ni vse, koliko je kdo izolan. Upoštevajmo rek, ki pravi, če je seme dobro, bo tudi sad dober. In dobro seme se dobi tudi iz neučnega, beraškega žepa.

Ozrimo se na naše prvake, bodisi pri časnikiarstvu ali pri naših društvi in organizacijah, kako priprosto so pričeli. In kaj imamo, danes? Pri naših organizacijah je toliko napuha, da ga nekateri kar iz sebe puhte, ko žanjejo ono, kar so neučeni prvaki izorali in posejali. "Proč s tem, ki je bil pred menoj, le mene pogledite, ki sem gospodar milijonskih skladov, znam nemško in sem kot odvetnik pri organizaciji..."

Spoštujmo naše prvake, vse one, ki jim gredo zasluge in so danes v grobu. Spoštujmo tudi tiste, ki živijo in proč z napuhom, češ, kaj sem in kdo sem. Ob priliki se dotaknem nekaterih naših umrlih delavcev.

Matija Pogorelec.

Gornikovo—"filosofiranje"

Bellingham, Wash.—Nekaterim ljudem je socialna demokracija zašla v njih sistem in ne popustijo "niti za las". Sami sebi čestitajo na neomajni veri v nekaj, kar se jim zdi, da je edini izhod iz človeške zablode v boljše človeško družbo. Seveda mnogi tudi verujejo, da odrešeno pride le s pomočjo vere, pa naj bo že katoliška, protestantska, turška ali židovska.

Naši pradedje so bili pagani in tako tudi Rim in njegovo cesarstvo. Prvi kristjani so se skrivali po katakombah, ker so bili preganjani radi svoje vere. Tudi oni niso popustili za las. Mi danes verimo, da so bili le ne potrebne žrtve svojih idej. Danes nam je vseeno, kakšne vere je kdo, ali pa nobene. In če bi nikoli ne bilo druge vere kot one naših pradedov, bi se svet vseeno vrtil. Končno svet tudi ni nič na boljem radi ver; nič ni pridobil, še izgubil je. Radi vere je bilo prelite mnogo krvi.

Današnji častilci socialne demokracije na eni in častilci bogastva, moči in slave na drugi strani si stoji nasproti kot nespremljivi sovražniki. Kateri bodo zmagali? Pozabiti ne smemo komunistov. Dasi imajo—ali so imeli—oni isti program kot socialisti, vseeno niso prijatelji. Med njimi je globok prepad; kar se opaža že več let. Prijatelji

niso zato, ker imajo različna pota za dosego namena.

Tako je delavstvo razcepljeno. Katera stranka je bolj za delavstvo, so različna mnenja. Vse pa je odvisno od okolščin. Razumni ljudje pravijo, da v Rusiji ni bilo mogoče ustanoviti socialne demokracije. Ako bi ne bila uspešna proletarska (boljševiška) diktatura, bi pa nastopila kapitalistična. Brez diktature bi v Rusiji ne ostalo, vsaj nekaj let ne.

Mislím, da je vsakemu jasno, da v vojni so bile še zmrta diktature, pa naj bo v kateri koli državi. Rusija pa je bila še posebej razdrta. Boljševiški kritiki bi morali vsaj to priznati, da je v takih razmerah socialna demokracija nemogoča toliko časa, da se država uredi.

Tako smo razdeljeni, razen verskih dogem, v tri stranke: kapitalistično, komunistično in socialdemokratsko. Katera bo zmaga? Moj odgovor je: Socializem! Komunisti utirajo pot Socializmu. To je dovolj jasno. Ko je bila Rusija obdana od sovražnikov, je bila prisiljena poslužiti se sile (diktature), da je izgradila vsaj zasilno obrambo. Zdal bo pa Rusija storila vse, da bodo sosedje njeni prijatelji in se ji ne bo treba pripravljati za tretjo vojno. Kakor vemo, ima Rusija v načrtu, da zgradi novo, moderno državo, s katero bo se Ameriko prekoslala—ako bo mir zagotovljen po tej vojni. Problem prepozornosti ne bo njeni vladi delal živih las.

Kritiki ruske diktature naj priznajo, če so dosledni, da socializem do danes še ni imel nikjer obstanka, to je, da bi se razvil. Zakaj se ni? Zato ne, ker ni bil čas zreli. Moderno industrijo je ustvaril kapitalizem, ne socializem. V laboratorijih so že odkrili čudeže in jih še odkrivajo. Električno žarnico je iznašel Thomas Edison, kapitaliziral jo je pa kapitalist. V Združenih državah je okrog 30 milijonov avtomobilov, po ameriških domovih vidiš radio, pralni stroj, moderno hladilnico. Vodo imaš v kuhinji in če hočeš luč, samo pritisneš gumb in svetloba je tu. Vsega tega naši predniki niso poznali.

Absurdno bi bilo, če bi te iznajdbe pripisovali kakim idejam, na primer veri v božanstvo, socialni demokraciji ali značajnim ljudem. Nič ne tako naiven, da bi smatral onega, ki je iznašel kvas, kot socialisti. Tudi Edisona ni nihče vprašal po veri ali političnem prepričanju. Fakt pa je, da so iznajdbe tukaj in mi jih uživamo. Iznajdbe so zrevolucionirale svet, ne pa kakšen obskuren idealist. Kvas je bil na primer fundamentalna iznajdba za človeštvo, ker je bila lakota premagana; ljudje so si vsaj delno pridobili kruh.

Mi govorimo o kapitalizmu in socializmu ali demokraciji, ker se nadejamo sprememb po vojni. Vsakdo sodi po svoje. Zdravniki so izolirali bacile kolere, ki je v prejšnjih časih pokosila več ljudi kot vojna sama. Tudi njih nihče ne vpraša, kakšne vere so, ali če so demokrati ali fašisti. Vsekakor so delavci—umski delavci.

Vprašanje je tukaj, zakaj smo proti kapitalizmu, ko pa je omogočil toliko dobrega za človeštvo. Odgovor je enostaven: Zato, ker nima sposobnosti za pravilno distribucijo, ker sloni na profitu. In kadar ni profita, za kapitaliste ni trga in tako pride do periodičnih zastojev v industriji, depresija je tu in končno vojna. To je tudi vzrok revolucionarnim idejam, ki so se porodile v glavah ljudi, ki so si nadeli nalogo, da bodo oni napravili red v človeški družbi.

To je tudi vzrok, da se je nemški narod poslužil Hitlerja, za vrge mednarodni socializem in se oprijel—"narodnega socializma", kar pa je že imelo svoje korenine v nemškem nacionalizmu, da so oni "superiorni" nad drugimi narodi. Brez dvoma je bil sleherni Nemec ali nemška civilizacija nad slovansko. Hitler je pa najbrže računal, da bo po svojih agentih pridobil Anglijo na svojo stran proti—boljševizmu. Chamberlaina in Daladierja je bil že pridobil, da sta mu dovolila invazijo Čehoslovakije. Tudi v Ameriki je imel več vplivnih mož za seboj proti—"boljševizmu", še več pa v latinski Ameriki.

Torej povoda je bilo dovolj, da

je Hitlerju rastel greben in da bi nacistične ideje preplavile ves svet. Kaj se je vendar zgodilo, da je ta briljantno zasnovani načrt propadel? Sreča se je zaobrnila—o groza, Slovancem v prid! Zdal zmaguje "boljševizem" nad "nepremagljivo" nemško armado. Strašno, strašno... O usoda, ti si grozno neumljena...

Da je Hitlerjev načrt propadel, je predvsem zasluga dveh mož—predsednika Roosevelta in premierja Churchilla, ki sta Rusiji takoj priskočila na pomoč. Uverjena sta bila, da nevarnost ne preti njunim deželam od Rusije ali Stalina, pač pa od Hitlerjevega "novega reda". Če bi slučajno bil kdo drugi na njunem mestu, na primer Chamberlainovega ali Lindberghovega kova, bi se najbrže pobotala s Hitlerjem za—razkosanje Rusije.

Zatorej, kar se nas Slovencev in sploh vseh Slovanov tiče, smo jim dolžni največjo zahvalo. Torej podpirajmo te može v njih boju za zmago, kajti njih zmaga je naša zmaga. Stalin sam—vsaj mislim tako—je v zahvalo za to pomoč s strani Anglije in Amerike razpustil kominterni in podvzel korake za kooperacijo.

Tako piše zgodovina usodo človeku. Nekdaj je bila moč in slava rimskega imperija. Še samo pred nekaj leti so Nemci sanjali o svoji "superiornosti" in nadvladi sveta in—izgubili. Kaj prinese bližnja bodočnost? Vsekakor se nahajamo v velikem preobratu.

Kritika proti staremu naseljenju se mi zdi nečastna. S tem se moža le žali, dasi ni nikomur nič žalega storil. Njegova nemila usoda je hotela, da je bil toliko let "izgubljen", med tujimi ljudmi, ki ga na starost niso zapustili, marveč delijo z njim življenje kot z rodbinskim članom, dasi jim je tuj po rodu in narodnosti. Iz tega se vidi, da je družina plemenitih src in zasluži spoštovanje tudi od najrevnejšega človeka, ne glede na bogastvo teh Američanov. Že to je dovolj dokaza za resničnost njegove povesti. Sicer pa on nas nič ne prosi. Pokazal je, da ima še ljubezen in spoštovanje do svojega naroda. Saj je svoj spis pričel z vzklikom: "To je jezik moje mamice..." Mi čitatelji Prosvete bodimo vsaj toliko olikani in izobraženi, da se omejimo z neosnovanimi dvomi v javnosti.

George Gornik.

Poročilo sastopnika

Hermine, Pa.—To poročilo bo nekaj o potovanju in nekaj o drugem. V Greensburgu sem obiskal Matta Marovicha, ki je bil nedavno operiran na slepiču in kili, vendar se sedaj zdravi doma. Matt je kupil knjigo My Native Land, dal copak v tiskovni sklad Proletarca in pozdrav zase in ženo v Majskem Glasu. Matt je napreden in razsoden človek. Je predsednik društva 223 in podpredsednik westmorelandske federacije SNPJ. Želim mu skorajšnjega okrevanja, tako da bi bil na prihodnji seji federacije, ki se vrši v Yukonu četrto nedeljo v aprilu.

Tudi L. Palčiča sem našel v postelji. Muči ga zopet revmatizem. Ko sem mu prijateljsko stisnil roko, je skoraj zakričal, tako ga je zabolelo. Torej je resno bolan, dasi ni na bolniški listi. Tudi on je dolgoletni član društva 223 in je kupil knjigo My Native Land.

Obiskal sem še nekaj drugih, toda jih nisem našel doma. Slišal sem, da je preminila hčer Gorenca v Haidenvillu. Bila je omožena in je menda umrla na porodu, dete pa živi. Slišal sem tudi, da se je poročil njen oče, ki je bil več let vdovec in menda dela v County Homu.

Na Edni št. 2 je George Lončar zopet ponovil Prosveto. Tudi on je samski, rodom Srb, narodnik Prosvete, ne pa član jednote. Gredeč z Edne sem se ustavil pri Strojani, ki me je na poti pobral v karo, ki je šel z dela s sinovoma. Začudil sem se, ko sem videl njegov shujšani obraz. Vprašal sem ga, kaj mu je. Dejal je, da je bil operiran in izgubil je 36 funtov teže.

Na mojem potovanju najdem veliko ljudi in si mislim, kako so nekateri slepi, ko trdijo, da društvo ni potrebno, koliko so že vplačali, dobili pa malo. Dobro je za vsakega, kdor ne potrebuje bolniške podpore, ampak

nikdo ne more trditi, da je ne bo nikdar potreboval. Človek nikdar ne ve, kdaj pride nesreča ali bolezen, računati pa je treba tudi na smrtni udar za dediče in pogreb. Kaj imajo pa oni, ki ne spadajo k društvu? Denar vseno gre v slabe ali dobre namene.

Po mojem mnenju je za delavca najbolje, da investira tistih par dolarjev na mesec, ki mu ostanejo od preživljanja, v podporne društva, še sploh pa kot je SNPJ, ki tudi vzgaja svoje člane in jim daje dober poduk o življenju. Bratje, udeležimo se zopet prihodnje kampanje za nove člane, da zamašimo luknje, ki znajo nastati pri društvu radi padlih vojakov na frontah, vključivši industrijsko fronto in druge nearece. SNPJ se ne sme krciti, marveč mora razširjati svoje košate veje.

V West Newtonu sem obiskal zopet Rudya Kreča, ki mi je dal zopet oglas za Majski Glas, mrs. F. Sinkovec pa je ponovila Prosveto. Ona je sestra br. Lajovca v Hackettu, tajnika društva 90. Ko sem bil zadnjič tam, sem ga obiskal in mu prodal koledar. On ne more več delati, ker je bil pobit v rovu, pa tudi v letih je že. Sinkovecova hčer je zala, mlada žena, ali je žalostna, ker je možiček v armadi.

Res se mi včasih zasmilijo te mlade žene, ker jim usoda greni življenje in ne morejo uživati sladkosti ljubezni. Morda pa jim bo tudi koristilo, ker si bodo bolje utrile svoje ude. Pa tudi to ni pametno, da so se nekatere poročile, stare okrog 15 let, predno so se naučile kakšnega gospodinjstva. Jaz bi svetoval tem našim mladim ženicam, da sežejo po "možganskih medicinah" v svojem prostem času, vsaj pa one, ki niso preveč utrujene od trdega dela v tovarnah, ker po tej vojni bo treba dosti razsodnih državljakov, ako hočemo ohraniti demokracijo v Ameriki.

Obiskal sem mrs. Oblak in Valenčkove, ki imajo tudi sineve v službi Strica Sama, tako tudi mrs. Pevc. Vsi so na odgovornih mestih. V Gratztonu sem obiskal Mirtovo in Matta Torkarja, ki je ponovil Prosveto na mestu Merharja, ki je moral pustiti delo radi nadihe. Tudi Turkmanov sin je nekje preko morja.

Pri Klunu v Lowberju sem slišal žalostno in obenem veselo novico. Eden njihovih sinov služi v mornarici. Neka norveška ladja je trčila ob njihovo, ki je eksplodirala, ker je bila menda naložena z gasolinom. Sedem mornarjev je bilo takoj ubitih, drugi pa so poskakali v morje. Karl Klun je močne narave, težak okrog 200 funtov in vzdržal je na odprtem morju 14 ur predno je prišla rešitev. Rešilni pas mu ni nič pomagal in ga je moral zavreči, ker ga je vlekel proti gorečemu olju. Boril se je torej s prostimi rokami, da je vzdržal nad vodo. Pričakujejo, da se kmalu vrne domov na dopust iz bolnišnice, kjer se nahaja menda radi prehlada v ledni vodi. Drugi Klunov sin pa se nahaja v Siciliji in je pisal, kako vesel je bil, ko se je srečal z Vincentom Tratnikom iz domačih naselbin v Italiji. Lahko si mislimo, kako so fantje veseli, če se snidejo v tujini iz domačih vasi.

V domači naselbini so bratje Bertl ponovili Prosveto, James Pajčar pa Proletarca.

Dne 28. marca zgodaj zjutraj sem se podal v Strabane na konferenco Prosvetne matice. Predno se je pričela, sem obiskal nekatere naročnike, da sem napravil za vožnjo. Obiskal sem sledeče: Bartolove in druge, ki so ponovili Prosveto, mrs. Albeni, ki ima tudi sina pri vojakih, Franka Tomsica, Paula Posega, Jos. Sajna, Antona Lesnikarja in mrs. Pavčič. Njen mož Jack je bil v postelji tisti dan, ker se ni dobro počutil. Njegova in moja želja se ni uresničila, to je da se vojna konča v prošlem letu, kajti Hitlerjeva "ganga" vztraja do zadnjega. Naciji mislijo, ako morajo izgubiti vojno, naj nasprotniki plačajo visoko ceno, če nečajo njihovega reda.

Mrs. Sterle mi je naročila, naj ji prinesem knjigo My Native Land. Njen sin, ki ga je kratkoročno ljubila, ker jo je kratkoročno padel v vojni, kakor so čitatelji Prosvete že lahko razvideli iz njenega dopisa, v katerem se bli le priložene slike vseh njenih

(Dalje na 3. strani)

Margery Mitchell, uradnica unije United Federal Workers CIO v San Franciscu, Cal., in John McTernan.

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Kračev

(Se nadaljuje.)

Premišljevala je, ali dela lepo ali grdo, ko uživa plašno in vabljivo igro. Ko je gledala Zarudinov obraz, ki je bil zdaj še lepši in še bolj moški, ker je v njegovih očeh temno odseval lunin svet, je čutila v sebi isto, znano ji, sladko, utrujenost in plašno, popolno pomanjkanje volje.

"Ampak o čisto drugem!" ji je odgovoril Ivanov.

Sanin se je nasmehnil in ni obrnil pogleda od visokih prsi in lepega, po luni razsvetljenega vratu Karsavine, ki je sedela nasproti njega.

Temna, lahka senca od gore je zagrnila čolin in ko je ta, zapuščajoč za seboj sinjo, srebrnasto sled, zopet zdrnil na razsvetljeno mesto, se jim je zdelo, da je postalo še svetleje, širše in svobodnejše.

Karsavina je odložila svoj široki slamnik in še bolj dvigaje visoke prsi zapela. Imela je visok, lep, a ne močan glas. Pesem je bila ruska, lepa in otožna, kot so vse ruske pesmi.

"Čisto iz srca!" je zamrmral Ivanov.

"Lepo!" je rekel Sanin.

Ko je Karsavina nehala, so vsi ploskali in ploskanje je čudno in rezko odmevalo po temnem gozdu nad reko:

"Se zapoj, Zinočka!" je silila Ljalja; "ali pa rajši deklamiraj pesmi!"

"Ali ste tudi pesnica?" je vprašal Ivanov.

"Koliko talentov lahko Bog da človeku, ki jih pride kupiti!"

"Mar je to slabo?" je v zadregi in v šali vprašala Karsavina.

"Ne, to je zelo dobro," se je oglašil Sanin.

"Če je na primer dekle mlado in lepo, ne bo nič škodovalo," je kljuboval Ivanov.

"Deklamiraj, Zinočka!" je prosila Ljalja vsa nežna in žareča od ljubezni.

Karsavina se je v zadregi smehljala in se obrnila malo proti vodi ter s prav tako zvočnim in visokim glasom deklamirala, ne da bi se počila:

Tebi, dragi, nikdar ne povem,

ne povem ti nikdar, kako ljubim

te; zapiram zaljubljene svoje

oči; tajne mi skrivajo misli.

In te tajnosti nihče izve ne...

Le otožni poznajo jo dnevi,

samo tihe in sinje noči,

samo zvezdice drobne in svetle

v pripovedki o vseh zaljubljenih

vedo vse... Toda nikdar ne bojo

ljubezen prikriti izdale moje.

Vsi so postali navdušeni in so besno ploskali Karsavini, ne zato, da bi bili njeni verzi lepi, ampak ker je bilo vsem prijetno in bi vsi radi ljubezni, sreče in sladke otožnosti.

"Noč, dan in oči Zinaide Pavlovne, blagovolite biti tako velikodušni, dajte mi vedeti, ali sem jaz tisti srečnež!" je hipoma zavpil Ivanov tako glasno, nepričakovano in z debelim glasom, da so se vsi stresli.

"To ti še jaz lahko povem," se je oglašil Semjonov, "ti nisi!"

"O joj, Jezus, Jezus!" je zatulil Ivanov.

Vsi so se smejali.

"Ali so moji verzi slabi?" je vprašala Karsavina Jurija.

Jurij je menil, da so zelo neoriginalni in podobni celi kopici enakovrstnih pesmi, toda Karsavina je bila tako lepa in je s svojimi temnimi in plašnimi očmi tako mlo gledala vanj, da je napravil resen obraz in je odgovoril.

"Za moj okus so melodični in lepi."

Karsavina se je nasmehnila in se sama začudila, da ji je njegova pohvala tako prijala.

"Ti še ne poznaš moje Zinočke," je rekla Ljalja v iskrenem navdušenju. "Ona je vsa lepa in melodična."

"E-ja!" se je začudil Ivanov.

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

"Res," je trdila Ljalja, kakor bi se hotela opravičevati, "glas ima melodičen in lep in ona je sama lepota, pesmi ima melodične in lepe in celo primek je lep in melodičen!"

"Jehata, Marija pomagaj! Lišp, blišč, duh, dajte no tako govoriti!" se je divil Ivanov. "Sicer se pa jaz popolnoma strinjam s tem."

Karsavina je v zadregi zardela in se veselo smejala pohvalam.

"Čas je, da gremo!" je rezko rekla Lida, ki so ji pohvale o Karsavini presedale. Smatrala je sebe za lepo, zanimivejšo in pametnejšo od nje.

"Ali ti ne boš zapela?" je vprašal Sanin.

"Ne," je jezno odgovorila Lida: "nimam glasu."

"Pa res — čas je," je pritrdil Rjazancev, ki se je spomnil, da bo treba jutraj zgodaj vstati in iti v bolnico ter na obdukcijo.

Vsem drugim je pa bilo žal, da morajo iti.

Ko so se peljali proti domu, so molčali in se počutili utešene in utrujene.

Zopet jih je opletala po nogah stepna trava, sedaj že nevidna, in odzadaj so medlo dvigala kolesa bel prah, ki je hitro polegal po beli cesti.

Prostrana polja, ki jih je obsevala modrikasta mesečina, so bila videti ravna, pusta in neskončna.

VII.

Čez tri dni pozno zvečer se je vsa izmučena in nesrečna vrnila Lida domov. Bila je otožna, nekam jo je vlekel in ni vedela in je vedela, kam.

Ko je blede stopila v svojo sobo, se je ustavila, stisnila roki in dolgo časa zrla v tla.

Hipoma se ji je posvetilo v glavi in groza jo je bilo, ko je spoznala, kako daleč je zašla, ko se je predala Zarudinu. Takrat je prvič začutila, da se je pojavila od tistega nepopravljivega in nerazumljivega trenutka v tem neumnem in pustem častniku, ki je bil brez dvoma neskončno nižji od nje, poniževalna moč nad njo.

Sedaj se ni mogla vzdržati, da ne bi prišla, če je on to zahteval; sedaj je ni več igrala in se je svojevolično včasih vdajala njegovim poljubom, včasih se mu pa umikala in smejala; pač se je pa njegovemu najsurovejšemu hvalisanju vdajala brez odpora in pokorno kakor sužnja.

Kako je prišlo do tega, si ni mogla pojasniti; prav tako ga je nadvladala kot vselej in njegova božanja so bila podrejena njej; bilo je prav tako veselo, tiho in zabavno in hipoma je prišel trenutek, ko ji je iz vsega telesa kakor belkasta megla udaril v glavo ogenj, ki je v njem utonilo vse razen pekoče in radovedne želje, ki jo je pihala v prepad. Pod nogami ni več čutila tal, telo ji je postalo slabotno in pokorno, pred njo so stale samo temne, plamteče, strašne, nesramne in vabeče oči; njene nage noge so brez sramu in mučno strastno podhrtevale ob mogočnem dotiku okornih rok, ki so jih slačile; želela si je še in še več te radovednosti, te nesramežljivosti, bolečine in uživanja.

Lida se je vsa tresla ob spominu na to; dvignila je rami in z rokami si je zakrila obraz.

Opotekaje se je šla čez sobo, odprla okno in dolgo časa zrla v luno, ki je stala tik nad vrhom ter je poslušala, ne da bi sama tega opazila, osamelega slava, ki je pel daleč nekje pri sošednjih vrtovih. Dušila jo je otožnost. Ko je pomislila, da si je zaradi pustega in neumnega človeka uničila življenje, da je njen padec neumen, grd in slučajen, je navdala njeno dušo čudna in mukepolna zmes medlega hrepenenja in otožnega ponosa. Nekaj groznega se je dvigalo pred njo. S kljubovalnim in zlobnim začudenjem je skušala prepoditi številne nemirne slutnje o bodočnosti.

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

(Se nadaljuje.)

mogoče videti in ki se kar ne

da opisati: pod vami je ves ogro-

mi neapeljski zaliv in vsa sreča

lave. Vodnik zgrabi košček z žele-

znalo palico in vtisne novič. V

nekaj minutah se lava ohladi in

še imate pepelnik prav iz vul-

kana. Pri vsakem izbruhu je

imela lava drugo barvo in se je

razvila s tem posebno domača

industrija. Sprehod po žrelu

traja okrog dve uri. Pred Vezu-

vom proti severu je v obliki sr-

pa drugi vrhovec, okrog 50 m

nižji, Monte Somma. To je zgo-

dovinski ognjenik, ki je zasul

Pompeje in Herkulanium v pr-

vem stoletju po Kristusu. Danes

je to mrtev vulkan s nekaj ve-

getacije. Med njima je severna

dolina, tako imenovano Dvori-

šče konja, v katerem sta dva

manjša vrhova, Colle Marghe-

rita in Colle Umberto I., ki sta

nastala zaradi erupcij. Na vzhod-

ni strani je Dolina peka. Po

zadnji veliki erupciji Vezuva le-

ta 1906, ko je bilo uničeno ve-

liko število krajev, se je zrušila

vase tudi znana oblika piramide,

ki je sedaj na vrhu odrezana,

kakor je to bilo pred dva tisoč

let. Od uničenja rimskih mest

do leta 1500 je bilo devet izbru-

hov, potem je nastopil mir do

leta 1631, in od takrat do danes,

torej že tri sto let, Vezuv stalno

deluje. Posebno v zadnjem in

zlasti v predzadnjem stoletju je

sledila katastrofa za katastrofo.

Nevarnost ni prišla več od zgo-

raj, marveč so se ob strani odpi-

rala nova žrela. Planinci hodijo

na Vezuv tudi peš in pridejo gor

v štirih urah. Ponoči se vidi tudi

visoki plamen, ki ga spremlja

vsaka eksplozija, kar daje še ve-

ličastnejši vtis. V zadnjem času

razmišlja profesor termijske fi-

zike na neapeljski univerzi g.

Carlevaro o možnostih izkorišča-

nja velikanske energije Vezuva.

Po mnenju znanega fizika bi mo-

rali od obale, najbrže pri Torre

del Greco, vrtni vod v bazali, ki

bi šel neposredno v ognjeni pe-

kel vulkana s svojimi ogromni-

mi temperaturami. Para bi se

pri toploti 150 stopinj vodila do

centrale, kjer bi v kondenzatorju

z morskovo vodo razvila ener-

gijo, s katero bi lahko obračali

turbino, ki bi proizvajala na sto-

tisoč Kw.

V neposredni okolici Neaplja

sta najvažnejši središči za zgo-

dovino antične umetnosti: Pom-

peji in Herkulanium, zaradi prve

erupcije Vezuva v zgodovinski

dobi zasuti mesti. Pompeji so

bili bogato trgovsko mesto in le-

toviški kraj. Herkulanium pa tu-

di letoviški kraj rimske gospode,

obe mesti ob morju. Umetniški

okus je bil izredno razvit in v

obeh mrtvih mestih je ostalo

ohranjenih toliko rimskih in gr-

ških umetnin velike vrednosti,

da se nam zdita kot prava mu-

zeja. V Rimu in drugod po Ita-

liji so izkopali številne javne

palace, toda življenje v zasebni

gimski patricijski hiši je postalo

znano komaj po teh izkopninah.

Približno se kraju začne eru-

prije. Naenkrat se skorja odpira

in pod njo teče tok razžarjene

lave. Vodnik zgrabi košček z žele-

znalo palico in vtisne novič. V

nekaj minutah se lava ohladi in

še imate pepelnik prav iz vul-

kana. Pri vsakem izbruhu je

imela lava drugo barvo in se je

razvila s tem posebno domača

industrija. Sprehod po žrelu

traja okrog dve uri. Pred Vezu-

vom proti severu je v obliki sr-

pa drugi vrhovec, okrog 50 m

nižji, Monte Somma. To je zgo-

dovinski ognjenik, ki je zasul

Pompeje in Herkulanium v pr-

vem stoletju po Kristusu. Danes

je to mrtev vulkan s nekaj ve-